

Oravecz Imre
ALKONYNAPLÓ

(Örley) 1988-ban az Örley-kör Örley-díjban részesített. Úgy emlékszem, nem személyesen vettem át, mert az évnek abban a hónapjában már (Nyugat-) Berlinben dekkoltam arra várva, hogy tovább mehessek az Egyesült Államokba, ahol végleg le akartam telepedni. A rendszer-változás azonban keresztülhúzta a számításomat, és megint itthon kötöttem ki. Az írótól semmit sem ismertem, és róla magáról is csak annyit tudtam, hogy bomba ölte meg harminckét évesen 1945-ben az ostromlott Budapesten. Amikor a '90-es években egy könyvesboltban *A Flocsek bukása* című könyvére bukkantam, amely mellesleg díjazásom évében jelent meg, kíváncsiságból megvettem, de egy kicsit azért is, mert úgy éreztem, a díj kötelez. Novellákat és recenziókat tartalmazott. Otthon beleolvastam a novellákba, de túl sok volt bennük a tenisz, a zsúr, és leraktam szerzeményemet. A díjat tanúsító oklevelet és plakettet mindamellet nem dobtam a szemétkébe, de úgy eltettem, hogy máig nem lelem. A kötet viszont a minap felbukkant. Valami olvasnivalót kerestem a könyveim közt, és akkor akadtam rá. Menten olvasni kezdtem, és azóta is olvasom, és szégyellem magam. Bizonyára változtam a vásárlás óta eltelt több mint két évtizedben, de nem kétséges, hogy felületes és igazságtalan voltam. Nem csupán jók a novellák, hanem kedvemre is való ez a próza, olyan, amelyet szeretek. Érzékletes, pontos, kifinomult, nagyfeszültségű. Élvezem, de megrendít, fáj is, mert közben egy pillanatra sem feledem, hogy az életmű megíratlan maradt, az ellenséges, ostoba végzet, mint jó párszor már, minden bizonnyal remekművek sorától fosztotta meg a magyar irodalmat.

(*Óvatos bizalom*) Mielőtt a Tarna-parton sétálva a gázlóhoz érek, felröppen a mederből egy sűrű gém. Tesz egy kört felettem, megállapítja, hogy szándékaim tisztességesek, és visszaereszkedik, de biztos, ami biztos, a gázlótól kissé feljebb.

(*A társadalmon kívül*) M. szerint visszavonulóban a Covid-19, véget ért az első hulláma, és ideje reintegrálnom magam a társadalomba.

Lehetetlen, felelem. Megfelelő óvintézkedések megtartásával feladhatom a karantént, és hazahozhatom végre M. L.-t, de visszatérésem a társadalomba kizárt, mert visszatérni oda csak az tud, akinek ott helye van. Márpedig megannyi öreg társamhoz hasonlóan ezt nem mondhatom el magamról. A karantén megnehezítette az életemet, de ha most ismét emberek közé megyek, tulajdonképpen semmi nem változik. Mi, öregek ugyanis nem vagyunk részei a társadalomnak, leselejtezettvé válunk belőle, nem kellünk többé, nincs ránk szükség. És csak azért nem végeznek velünk, mert civilizációnkban ezt tiltja a törvény. Házakba, lakásokba szorulva, szereteteinktől távol tengetjük életünket, és ha majd nem tudjuk ellátni magunkat, könyörtelenül idősotthonokba zárnak, ahol senkit nem zavarva végül csendben, diszkrétan elpatkolunk.

(*Ryokan*) A régi japán szerzetesköltő verseit olvasgatom, amelyeket magam fordítottam több mint húsz éve. A karcsú kötet azóta nem is volt a kezemben, ha csak nem költözéskor, amikor a többi könyvvel együtt be-, majd kidobozoltam. Kortársaihoz hasonlóan kínaiul írt, de neki már volt bátorsága japánul is verselni. A japánul írt versek közt ezt találok:

Elmentem Iwamurára megnézni egy fenyőfát

Egész nap néztem a rizsföldről

És bőrig áztam az ónos esőben.

Igen, nekem is így kellett volna élnem, akár egész nap gyönyörködni abban, ami szép és jó volt a világban.

(*Tántorgó óriás*) Tetézve a Covid-19 okozta válságot, az Egyesült Államokban megint zavargások vannak. Tömegek randalíroznak a nagyvárosok utcáin, fosztogatnak, gyújtogatnak, néhol ölnek is. Az ok szerintük: pár napja egy fekete férfi fehér rendőri brutalitás áldozata lett. A gyanú szerint legalábbis, mert ezt a bíróság minden kétséget kizáróan még nem állapította meg. De ez nem zavarja a törvénszegőket, tiltakoznak, sajtós módon, ettől függetlenül. Törnek-zúznak, egész negyedek állnak lángokban, üzletek, bankok, szolgáltatások, családi vállalkozások hamvadnak el. És a hatóságok tehetetlenek, nem tudják megállítani az erőszakot, a rombolást. Tovább hanyatlik a számomra kedves ország, amely egykoron az emberiség reménye, vagy legalábbis mindenben az első volt. Jó száz éve már csak tántorgó óriás, aki

akaratlanul hol itt, hol ott tapos el valamit, de legtöbbször önmagában tesz kárt. Hogy milyen betegségben szenved, azt teljes bizonyossággal a boncolás fogja kideríteni, ha szerencsétlenségünkre holtan kerül majd el, de mindenképpen köze van hozzá annak, hogy meggyengült, vagy teljességgel eltűnt az Alapítók szelleme, amely a kelet-európai bevándorlók szívós munkaerejét kihasználva a 19. és a 20. század fordulóján nagyra tette. Mai polgárai többségét nem érdekli az Alkotmány, és dolgozó kelet-európai tömegek pedig nincsenek kéznél. Így magukra vannak utalva, illetve azokra a legális és illegális új bevándorlókra, akik hozzájuk hasonlóan nem akarnak mást, csak keveset vagy egyáltalán nem dolgozni, de jól élni.

(Alkonyi áhítat) Ülsz a teraszon a ferde, sárga fényben, és nézed a hegyeket, az erdőt. Ciripelnek a tücskök, pitypalattyol a fűr a közelben, szól a kakukk a távolban, és áramlik fel hozzád a kertből a frissen kaszált fű illata. Ezekért vagy, élsz még, ezért a fényért, ezért a látványért, ezekért a hangokért, ezért az illatért. Ezek adnak értelmet annak, amit gondolsz, teszel még.

(Covid-19,3) Ég a szemem, folyik az orrom és fáj a fejem. Felhívom orvos fiamat, M.-ot. Azt mondja, nem az, de ez nem nyugtat meg.

(Okoska és a konyhakert) Végtelenül kicsire zsugorodott konyhakertem növényeinek számos ellensége van. Fura, de a különféle rágcslók és gombabetegségek közt van egy barát is, Okoska. Tavasszal, amikor lazára, porhanyósra dolgozom a földet, a bele vetett magvakra fittyet hányva gödröt kapar, belepiszkol, és a macskahigiéniának megfelelően betakarja, máskor meg egyszerűen ledobja magát, és kéjesen elterülve hentereg a puha talajon. Helyesebben ezt tette egy darabig, de aztán megelégettem. Kerítésdrótfonatot utánozó műanyagrácsokat fektettem az ágyásokra, és megakadályoztam ebben. Azóta úton vadászmezői felé csak átjár a projektmen. De amikor a dughagyma zsenge szárai már elég magasak, megint kárt okoz, mert időnként megáll némelyik mellett, és hozzájuk dörgölődik, amitől óhatatlanul lekonyulnak és eltörnek. Ha jelen vagyok, és tetten érve rákiáltok, hogy sicc, elszalad, de legközelebb megint nem tud ellenállni a zöld csövecskéknek.

(Reakció) Általában a világot hidegen hagyja, amit az író ír. 2018-ban a kaliforniai San Diegóban egy ottani magyar olvasóm azzal a közléssel lepett meg, hogy feleségével a Colorado-sivatagban kíváncsiságból beautózták azokat a helyeket, amelyeken *Kaliforniai fűjsem* két alakja, Jim és szerelme, Claire közös motoros kirándulásuk során megfordul. Mi ez, ha nem pozitív, sőt, megható reakció?

(Föld) A visszanyert szabadságtól, demokráciától azt vártam annak idején, hogy ismét becsülete lesz a földnek. Nem a régi, bensőséges viszony visszaállását reméltem, hiszen közben megváltozott a mezőgazdaság, manufaktúrából iparrá vált, ahol az érzelmeknek nincs többé helye. Csupán abban bíztam, hogy gazdája lesz – a téeszekben nem volt, noha közösnek hazudták –, aki nem csak hasznait szedi, de óvja, vigyáz is rá, értékének megfelelően bánik vele, és a köztől is megköveteli, hogy tartsa tiszteletben. Nem így történt. A csekély számú biogazdaságtól eltekintve tulajdonosa lett ugyan, sőt soknak egy, létrehozva ezzel a valaha kárhoztatott nagybirtokrendszert, de gazdája nem. A tulajdonos, ha egyáltalán műveli, és nem csupán az abszurd területalapú támogatást zsebeli be utána, a monokultúra megszállottja, nem ismeri a vetésforgót, kizárólag műtrágyát használ, és nyakló nélkül gyomirtózik, mérgezi, öli, de legalábbis kiszipolyozza. Csak a haszon érdekli, és annyira fütyül rá, nincsen köze hozzá, hogy szerteszórja rajta a kiürült műanyagzsákokat, kenőolajos flakonokat, elszakadt ékszíjakat, sörös- és üdítőpalackokat, vagy legjobb esetben is a mezszyén hagyja, és ezzel mintegy meghívja a nálánál is lelkiismeretlenebbeket, hogy létesítsenek ott illegális szemétkerakót. Elszörnyedve tapasztalom, hogy továbbra is így bánnak a földdel az egész országban. Nem értem. Máshol is van föld, földművelés. Volt szerencsém látni az Egyesült Államokban, Angliában, Németországban, Olaszországban, de ilyennel nem találkoztam. Nagy baj van, itt valami nagyon elromlott.

(Eger) Odajárok bevásárolni lassan már két évtizede, mégis szorongás fog el a városban. 1957 és 1960 között gimnazista voltam ott, betegség miatt két részletben, másfél évig. Iskolámban, a Gárdonyiban, és a vele egy épületben lévő, Adyról elnevezett diákotthonban, ahol a második részlet idején laktam, rendre megbántottak, megaláztak. A gimiben a negatív pedagógiára az tette fel a koronát, hogy a külön orosz órán –

a falusi tanulók nagy részének külön oroszra volt, mert az általánosban nem tanultak oroszra – a tanárnő kerek perec lebüdösparasztzott bennünket. A koleszban pedig az volt a személyemre szabott csúcs, hogy a rossszhizemű igazgató nem engedett haza a nagyanyám temetésére, mert a postán kézzel írták a szüleim küldte táviratot, és anélkül, hogy ellenőrizte volna a kézírásomat, úgy döntött, hogy azt én hamisítottam. A sérelmek többségével megbékéltem, vagy egyszerűen elfelejtettem őket, de ezt a kettőt máig nem tudtam megemésztetni. Pedig leszámolni akarván ezzel a múlttal, tettem rá kísérletet. Legutóbb akkor, amikor a '60-as években mint végzős tanárjelölt a Gárdonyiba kértem magam a kötelező gyakorlótanításra, és szálláshelyül az Adyt választottam. Addigra azonban a tantestület összetétele megváltozott, és senki nem tanított már azok közül a tanárok közül, akik szenvedéseimet okozták. Csak a diákokthoz igazgatóját találtam a helyén. Az ugyanolyan ellenszenves volt, mint régen, de emlékeimmel ellentétben jelentéktelen, pitiáner alak, aki ráadásul nem is emlékezett rám, viszont mint kollégával megpróbált velem bratyizni. Elkéstem tehát, vagy rossz módszert választottam. Ezért vagyok úgy Egerrel, ahogy vagyok. És ez már aligha változik. Amit nem dolgoz fel, amitől nem szabadul meg az ember időben, azt viszi magával, cipeli a sírig.

(*Test, súly*) Mindig gyanítottam, M. L.-t frusztrálja, hogy az anyja figyelme megoszlik közte és új férje közt, sőt, az is lehet, hogy világra hozója többet szentel belőle annak, mint neki. De hogy ebből kifolyólag elemi testi szükségletekben is hiányt szenved, azt nem gondoltam volna. Mindig aggasztott, hogy túl sovány, de soványságát az iskolai étkeztetés silányságának és tulajdon válogatosságának számlájára írtam. Mostanáig. Az elmúlt három hónapban Covid-19 miatt nem volt iskola, jómagam pedig karanténban lévén nem hozhattam haza, ennél fogva kizárólag otthon kosztolt. Azt vártam volna, hogy ez idő alatt szed magára valamit, hiszen az anyja főztje mégiscsak táplálóbb, kívánatosabb. De nem. Nem hízott, ellenkezőleg, fogyott, még hozzá olyan sokat, hogy amikor nálam ruhátlanul megláttam, hogy csont és bőr, megrémültem. A biztonság kedvéért nyomban elvittem orvoshoz. Szerencsére nem állapított meg semmi szervi bajt, de feltevésemben, sajnos, megerősített, ami majdnem olyan kétségbeejtő, mintha valamilyen kórt diagnosztizált volna.

(Csere) Néha akaratlanul felcserélem a hangokat. Legutóbb akkor történt, amikor M. L. nem találta az óráját, és megkérdezte, nem láttam-e. Ezt feleltem: *vönt fan*, vagyis az emeleten, a szobájában.

(M. L., anyám) Álomban gyerek voltam, és M. L.-lrel barátkoztam. Büszkeséggel töltött el, hogy olyan okos és szép. Annyit áradoztam róla anyámnak, hogy kíváncsi lett rá. Neki is tetszett, mikor elhoztam hozzánk, és megismerkedett velem.

(P. bátyám) Nagypám legfiatalabb testvére, aki Kanadában éveken át csatornaépítéseken dolgozott, és rendszeresen hideg vízben állva olyan súlyos reumát szerzett be, hogy itthon öregkorában már csak mankóval tudott járni, de naponta kívánszorgott a temetőbe a felesége sírjához, és órákig elüldögélt a fedlapja peremén. Azt mondta, már csak ott érzi jól magát ezen a világon.

(Figyelmeztetés) Hiába faggatod a tényeket, a múltat. Nem tudsz meg semmi fontosat, lényegeset, nem leszel okosabb, bölcsőbb. Rejtettségben zajlott az élet.

(Titkolás) Álomban megtetszettem egy fiatal japán nőnek. Együtt töltöttük az éjszakát. A hátsó ajtón csempészett be a házukba, és azon keresztül is bocsátott ki hajnalban. Nem akarta, hogy a szülei vagy a szomszédok lássák, milyen öreg vagyok.

(Intés) Vigyázz, ne nagyon kószálj életed erdejében, nem tudsz már tájékozódni, nem tudod, mi, mikor és miért történt, és menthetetlenül eltévedsz!

(Nő) Álomban a 8-as államközi autópálya egyik arizonai pihenőhelyén a kezemre hajtotta a fejét egy középkorú, de még szép texasi nő. Ki volt ez, és hol van most?

(Summa) Üres kézzel jöttél, üres kézzel távozol.